

november 2014

afdeling
VOORNE

In de **BRANDING**

*Uitgelicht: 5 jaar ringen op het Parnassiavlak
Natuur dicht bij huis: Spuimonding West
en verder: nog meer ringen en zeetrekten*

inhoudsopgave

Voorwoord	1
Activiteiten kalender	2
Activiteiten	3
Lezing Zuidwestelijke Delta	3
Genzenexcursie.	3
Nieuwjaarswandeling	3
Algemene Ledenvergadering	3
Van en over de werkgroepen	4
Planten	4
Vogels	4
Roofvogeltelling	4
Verslagen	5
Verslag van de ringdag op 6 september 2014	5
Euro Birdwatchday	6
Verslag excursie Westkapelle op 12 oktober 2014	7
Gemengd nieuws	8
De gierzwaluw.	8
Spuimonding West: de trekvogels zijn er blij mee.	9
Vliegend object naar links	12
Uitgelicht	14
Samenvatting "Ringverslag Parnassiavlak Voornes Duin periode 2009 t/m 2013"	14
1. Inleiding	14
2. De ringgroep Voorne	14
3. Gegevensverwerking	15
4. Resultaten	16
2011	16
2012	16
2013	16
Tabel 8 Overzicht van de vangsten Parnassiavlak jaren 2009 t/m 2013	18
Winterkoning (25, 41, 18)	19
Zanglijster (3, 18, 0)	19
Zwartkop (89, 60, 25)	19
Grasmus (4, 0, 3)	19
Cetti's zanger (3, 2, 2)	19
Fitis (17, 10, 13)	19
Tjiftjaf (75, 41, 69)	19
Vuurgoudhaan (0, 2, 2)	20
Staartmees (12, 26, 4)	20
Goudvink (54, 41, 22)	20
Sperwer (0, 0, 1)	20
Bosuil (0, 0, 1)	21
Ijsvogel (2, 1, 0)	21
Grote bonte specht (0, 1, 2)	21
Witte kwikstaart (0, 0, 1)	21
Nachtegaal (1, 0, 1)	21
Gekraagde roodstaart (0, 1, 0)	21
Fluiter (1, 0, 0)	21
Keep (0, 1, 0)	22
Geringde brandganzen op de Zuid-Hollandse eilanden	24
Colofon	29

Voorwoord

Het is weer herfst en dus is de vogeltrek weer losgebarsten. De redactie heeft er voor gekozen dit nummer te besteden aan het thema vogeltrek en vogels ringen.

Vogeltrek is een fenomeen dat ons altijd zal blijven boeien. Nog recent legde Bert van Dijk in een intrigerende lezing voor de Vogelwerkgroep bijvoorbeeld uit dat het niet eens zo gelieden was dat men dacht boerenzwaluwen in de winter in de modder verdwenen en daar in het voorjaar weer uitkwamen. Inmiddels weten we wel beter. En elke keer dat we nieuwe ontdekkingen doen, levert dat prompt weer nieuwe vragen op, die uitnodigen tot discussie en nieuw onderzoek. Lees er het boekje van Remco Daalder over de gierzwaluw, dat recent werd onderscheiden met de Jan Wolkers Prijs maar eens op na. Onze eigen afdeling draagt ook haar steentje bij aan mooi onderzoek, zoals de zeetrekters op de Maasvlakte en de ringgroep die dezer dagen een uitgebreid rapport over drie jaar ringonderzoek afleverde. Het ringen van in netten gevangen vogels doen we overigens al sinds de jaren negentig, al weer een voorbeeld van langlopend onderzoek. Hans op den Dries vat het nieuw verschenen rapport samen. Het hele rapport is op onze site te lezen. Bert van Dijk legt u uit wat de zeetrekters zoal doen en laten. Zelf geef ik u een kijkje in een andere bijzondere sport, namelijk het aflezen van ringen bij brandganzen. Het levert een schat aan gegevens op, met soms verrassende resultaten. Weet u bijvoorbeeld waar onze wintergasten vandaan komen en hoe oud deze ganzen kunnen worden?

Op 2 oktober 2014 overleed Henk Dries, een zeer markant en tot het laatste moment actief lid van onze afdeling. We kenden hem als een veelzijdig iemand, die zowel vogels spotte, vlinders telde als planten bekeek. Ook was hij nog contactpersoon voor de teken- en schilderwerkgroep. Zelfs toen de lichamelijke ongemakken zich aandienen, bleef hij actief en was hij ieder jaar nog present bij de Nieuwjaarswandeling. Stiekem is hij weggetrokken, als een echte trekvogel, op zoek naar nieuwe horizonten. We zullen hem node missen en wensen zijn familie veel sterkte toe bij het verwerken van dit verlies.

Druk zijn we intussen geweest met allerlei activiteiten, zoals een heel geslaagde vogelcursus voor gevorderden en een goed bezochte estafette dag in augustus, waar veel geïnteresseerden het palet aan excursies bezochten. Nog heel onlangs namen we deel aan de landelijk georganiseerde Nacht van de Nacht. Opvallend veel bezoekers van buiten de afdeling genoten midden in de nacht van het schaarse goed "duisternis". En ook dan is er altijd iets te beleven, zo laat in oktober: nog steeds actieve vleermuizen, een stiekem wegvliegende havik of een roepende bosuil, het was er allemaal.

De komende tijd bieden we u weer mooie activiteiten aan. Samen met het IVN bijvoorbeeld op 26 november een fraaie lezing van Bjørn van den Boom over de Zuidwestelijke Delta, of een ganzenexcursie in december. Noteert u alvast de Nieuwjaarswandeling op 4 januari en de datum van de ALV, die we in 2015 op 12 februari zullen houden. Ik wens u veel plezier!

Theo Briggeman
Voorzitter

Activiteiten kalender

datum	tijd	wat	verzamelen
Dinsdag 25 - 11	19.30 uur 21.30 uur	Braakballen pluizen	BC Tenellapas
Woensdag 26-11	20.00 uur	Lezing over de Zuidwestelijke Delta	BC Tenellapas
Dinsdag 9 - 12	19.30 uur 21.30 uur	Braakballen pluizen	BC Tenellapas
Vrijdag 12-12	19.45 uur	Vergadering vogelwerkgroep	BC Tenellapas
Zaterdag 13-12	09.00 uur	Ganzenexcursie	Pont Hekelingen
Zondag 4-1-2015	10.00 uur	Nieuwjaarswandeling	BC Tenellapas
Vrijdag 9-1	19.45 uur	Vergadering vogelwerkgroep	BC Tenellapas
Weekend 10 en 11-1		Winterroofvogeltelling	
Dinsdag 13 - 1	19.30 uur 21.30 uur	Braakballen pluizen	BC Tenellapas
Dinsdag 27 - 1	19.30 uur 21.30 uur	Braakballen pluizen	BC Tenellapas
Donderdag 12 - 2	20.00 uur	Algemene Ledenvergadering	BC Tenellapas

Kijkt u voor de zekerheid even op onze internetsite of een activiteit doorgaat zoals die hierboven aangegeven staat. Dit voorkomt tevergeefs reizen en teleurstelling.
<http://www.knnv.nl/voorne>

Activiteiten kalender

IVN afdeling Voorne-Putten- Rozenburg

datum	tijd	wat	verzamelen
Zaterdag 6 - 12	09.30 uur	Snertwandeling rondje Breede Water	BC Tenellapas
Zaterdag 3 - 1 - 2015	09.30 uur	Nieuwjaarswandeling	P "Aan Zee"
Zaterdag 7 - 2	09.30 uur	Brouwersdam e.o.	P Zwarte Dijk
Zaterdag 7 - 3	09.30 uur	Jaarvergadering	BC Tenellapas
Zaterdag 4 - 4	09.30 uur	Huize Dortwijk	

Activiteiten

Lezing Zuidwestelijke Delta

Woensdag 26 november, een lezing georganiseerd door de KNNV en het IVN, door Bjørn van den Boom, Extern Beleid Zuidwestelijke Delta bij Natuurmonumenten.

Aanvang 20.00 uur in het bezoekerscentrum Tenellapas.

Voor de aanleg van de deltawerken was de Zeeuwse en Zuid-Hollandse delta een van de meest soortenrijke delta's ter wereld: maar liefst drie rivieren (de Rijn, de Maas en de Schelde) stroomden hier vrijelijk in zee in een wereld van geleidelijke overgangen – van droog naar nat en van zoet naar zout. Met de aanleg van de deltawerken heeft Nederland de veiligste delta ter wereld gerealiseerd, maar de deltawerken hebben ook hun schaduwzijde: door de Haringvlietsluizen worden vissen ernstig gehinderd om de Rijn en de Maas op te zwemmen, de waterkwaliteit in de Grevelingen en het Krammer-Volkerak staat onder druk, de zandplaten in de Oosterschelde verdwijnen onder water en iedereen kent de discussies over het herstel in de Westerschelde. Momenteel spelen er voor al deze deltawateren beleidsontwikkelingen waarbij overheden, natuurorganisaties en onderzoekers bekijken of deze negatieve effecten van de deltawerken verminderd kunnen worden. Ook Natuurmonumenten is actief om deze unieke deltanatuur te behouden en te herstellen. Deze avond staat dan ook in het teken van het verleden, het heden en de toekomst van de Zuidwestelijke Delta: in hoeverre kunnen we de ecologische veerkracht van onze delta weer herstellen?

Ganzenexcursie.

Zaterdag 13 december, een ganzenexcursie o.l.v. Theo Briggeman en Tom van Wanum. Verzamelen: 09.00 uur bij de pont Hekelingen.

Gedurende de winter worden de polders rond het Haringvliet door vele duizenden ganzen bezocht.

Tijdens deze excursie kijken we vooral naar die ganzen, maar ook andere wintervogels zullen we zeker zien. Er wordt middels het ringen van ganzen onderzoek gedaan naar hun trekgedrag en het is altijd leuk om geringde exemplaren aan te treffen. Via internet kunnen we dan later de levensloop van deze ganzen opvragen.

In het Oudeland van Strijen proberen we ook nog de bijzondere dwerggans te vinden.

Denk aan warme kleding en dranken!

Graag aanmelden bij Tom van Wanum,
tomvanwanum@xs4all.nl of 06-44694497

Nieuwjaarswandeling

Zondag 4 januari 2015 om 10.00 uur

De traditionele Nieuwjaarswandeling is de uitgelezen kans om vrienden en bekenden een gelukkig 2015 toe te wensen. Dat alles tijdens een wandeling waarbij de decembercalorieën eraf gelopen kunnen worden.

We verzamelen om 10.00 uur bij het Bezoekerscentrum Tenellapas en drinken na afloop gezamenlijk een kop koffie.

Algemene Ledenvergadering

Donderdag 12 februari, aanvang 20.00 uur in het Bezoekerscentrum Tenellapas

De ALV is meestal niet de bijeenkomst die het drukst wordt bezocht, maar wel degelijk een belangrijke.

Tijdens deze vergadering hebben we de kans om met elkaar te praten over het gevoerde beleid en of dat heeft gebracht wat we er van hadden verwacht.

Ook dus de kans uw stem te laten horen, zodat het bestuur weet wat de leden verwachten.

Van en over de werkgroepen

• Planten

Winterprogramma plantenwerkgroep 2014-2015

We hebben het inventarisatieseizoen al weer achter de rug. Het afgelopen seizoen hebben we veel interessante gebieden mogen inventariseren. De resultaten worden nu verwerkt en worden dan aan de terreinbeherende organisaties aangeboden. De inventarisatierapporten zijn ook in te zien in ons archief in het bezoekerscentrum Tenellaplas. Gedurende het winterseizoen komt de plantenwerkgroep op maandagavonden bijeen in het bezoekerscentrum Tenellaplas. Tijdens de bijeenkomsten komen diverse onderwerpen aan bod onder het genot van een kopje koffie of thee. Onderstaand treft u een overzicht van de data en de onderwerpen aan. De bijeenkomsten starten om 20:00 uur. Belangstellenden zijn van harte welkom. Theo, Wim, Frans en Erik

Datum

maandag 10 november
maandag 17 november
maandag 1 december
maandag 12 januari
maandag 19 januari
maandag 2 februari
maandag 23 februari
maandag 2 maart
maandag 30 maart

Onderwerp

Determineren van grassen
Determineren van grassen
Determineren van takken
Determineren van mossen
Determineren van mossen
Determineren van takken
Determineren van mossen
Determineren van mossen
Rondgang door de heemtuin en bespreking zomerprogramma

• Vogels

Data vergaderingen Vogelwerkgroep

De maandelijkse vergaderingen van de vogelwerkgroep vinden plaats in het bezoekerscentrum Tenellaplas op de volgende vrijdagen: 14 november, 12 december, 9 januari 2015, 13 februari, 13 maart, 10 april en 12 juni. De vergaderingen beginnen altijd om 19.45 uur.

Na de bespreking van allerlei zaken waarmee de leden van de vogelwerkgroep bezig zijn, wordt na de pauze aandacht besteed aan onderwerpen die vaak ook voor niet-vwg-leden interessant zijn. Er wordt op dit moment nog gewerkt aan de uitwerking van deze thema's.

Op 14 november zullen we ons laten informeren over allerlei aspecten rond het onderwerp "ganzen".

Op 12 december richten we ons op de in de winter in onze omgeving aanwezige roofvogels. Verder wordt er gewerkt aan lezingen over vogels ringen in Zweden, Natuurontwikkeling rond de Drentse Aa, het herkennen van vogels door middel van hun geluid en door typerend gedrag.

Het kan voorkomen dat een van de mensen die een lezing gaat geven op de geplande datum verhinderd is. Dan zullen we het schema moeten aanpassen. Kijk voor nadere informatie over deze onderwerpen op onze website of houd de nieuwsbrief in de gaten.

Peter Vermaas

Roofvogeltelling

Het weekend waarin deze jaarlijkse telling zal worden gehouden is het weekend van 10 en 11 januari 2015.

Verslagen

Verslag van de ringdag op 6 september 2014

De ringgroep van onze afdeling heeft op zaterdag 6 september 2014 een ringdag georganiseerd op het Parnassiavlak aan het Oostvoornse Meer.

Het doel was om geïnteresseerden de gelegenheid te geven een kijkje in de keuken van de ringwereld te nemen. Natuurlijk zou het dan mooi zijn als de aanwezigen getuige mochten zijn van leuke en spectaculaire soorten, maar dat is in de vogelwereld altijd maar afwachten. We zijn om 05.50 uur gestart en omstreeks 21.30 uur geëindigd. Deze tijdstippen lagen respectievelijk één uur voor zonsopgang en één uur na zonsondergang.

Vorig jaar hebben we een soortgelijke activiteit gehouden, maar toen duurde deze 24 uur. Daar hebben we dit keer niet voor gekozen, omdat de nachtelijke uurtjes erg vermoeiend waren en niets hadden opgeleverd.

Het was even spannend of er nog regen zou vallen, maar gelukkig bleef die uit.

Er was een geweldige opkomst van vele belangstellenden. Maar liefst 28 personen hebben de ringplek bezocht. Hieronder bevonden zich natuurlijk ook een paar leden van de ringgroep.

Terwijl Peter Vermaas de mensen opving op de parkeerplaats aan de Brielse Gatdam, was de vaste groep alvast het veld ingegaan. Het opzetten van de netten verliep snel en soepel. Er vlogen gelijk al enkele vogels het net in en de eerste helpers waren ook al aanwezig om de vogels uit de netten te halen. Terwijl de vaste groep nog met het opzetten van de netten bezig was, arriveerde Peter met de gasten. Het deed mij goed om te zien dat er zes nieuwe KNNV leden waren komen opdagen. Peter heeft de eerste gasten, ongeveer zeven personen, meegenomen langs de ringbaan en het één en ander over het opzetten van de netten uitgelegd.

De eerste ronde was matig, dat gaf mij niet direct het gevoel dat het een goede dag zou worden. Gelukkig is de vogelwereld niet te voorspellen. De vogels houden de regie nog altijd zelf in handen. In de loop van de ochtend bleven de vogels lekker vliegen en enkele van hen belandden in de netten. In de middaguren werden er minder vogels gevangen.

De gevangen vogels werden door de helpers in een zakje gedaan en aan een lijn gehangen. Er wordt altijd zoveel mogelijk geprobeerd de vogels op volgorde te ringen, dus per "raapbeurt" worden ze bij elkaar gehangen, zodat de vogels niet onnodig lang blijven hangen.

Bij het ringen werd ik geassisteerd door Gerdien Misbeek, terwijl Marianne op den Dries of Jeannette Vermaas alle gegevens zorgvuldig noteerden. Omdat het niet zo druk was, hebben we veel tijd kunnen besteden aan educatie van de gasten. Het was voor veel mensen verrassend om te zien hoe groot,

of beter gezegd hoe klein, de vogels nu echt zijn. Bij één van de eerste vogels werden ze al verrast door een vuurgoudhaan. De kleinste vogel van ons gebied weegt slechts rond de 5 gram, terwijl de volgende iets grotere vogel, een winterkoning, bijna het dubbele van dat gewicht bereikt, rond de 9 gram. De eerstgenoemde is puur een trekvogel en de winterkoning een standvogel.

vogelsringen Oostvoorne

Terwijl we in 2013 bij de 24-uurs ringdag maar 35 vogels hebben gevangen (oorzaak waarschijnlijk het koudere weer met veel wind), zijn er bij deze ringdag, verdeeld over 13 soorten, totaal 73 vogels gevangen. Hiervan waren er 11 reeds eerder gevangen en nu dus teruggevangen. Dit worden dan terugmeldingen genoemd (tm). Twee soorten waren ruim in de meerderheid, namelijk de tijtjaf met 18 vangsten (waarvan 2 tm) en de zwartkop met 19 vangsten.

Van de overige soorten zijn naast de hiervoor genoemde winterkoning (4, waarvan 1 tm), de pimpelmees (1), heggenmus (3, inclusief 1 tm), roodborst (4, inclusief 1 tm), koolmees (4, inclusief 1 tm) en goudvink (10, inclusief 5 tm) ook regelmatige gasten. Het aantal van deze vogels varieert en kan soms toch redelijk oplopen. Vooral de goudvink is een trouwe en graag geziene gast. Deze soort is naast de vuurgoudhaan toch wel de fraaiste verschijning geweest van deze dag. De felle kleuren zorgden voor diverse ooh 's en aaah 's.

Toch waren er ook een aantal minder algemene soorten waar we wel trots op waren, namelijk de kleine karekiet (1), tuinfluit (3) en zanglijster (1). Tot slot hebben we ook nog 4 merels uit het net gehaald, wat eigenlijk best wel veel is. Meestal vangen we er van deze forse soort 1 tot 3 per keer. Dit gaf ons nu mooi de gelegenheid om naar de onderlinge verschillen te kijken.

Tussen de bedrijvigheid door zijn er niet alleen veel leerzame momenten geweest, maar was er ook veel tijd voor gezelligheid. Er waren door diverse mensen allerlei lekkernijen meegevoerd, zoals: appeltaart, monchoutaart, arretjescake, appel-noten-chocoladetaart, hartige quiche en een kilo chocola... Wat wil een vogelaar nog meer? Oh ja..., stroopwafels!

De regiobeheerder van het Zuid-Hollands Landschap, Hans Visser, had daarnaast ook nog eens toestemming gegeven om met een eenvoudige "keuken" op de vlakte een warme hap klaar te maken. Marianne heeft hier dankbaar gebruik van gemaakt en serveerde een heerlijke macaroni-schotel.

Aan alle moois komt een eind, zo ook aan deze dag. Rond 21.30 uur hebben we met een goed gevoel de ringbanen en de ringlocatie afgebroken, de handkar gevuld en de spullen teruggebracht naar de opslagplaats bij een trouwe metgezel Theo Hagendoorn.

Zo kunnen we terug kijken op een geslaagde dag, die zeker herhaald zal worden.

Euro Birdwatchday

door Tom van Wanum

Tijdens de Euro Birdwatchday op zaterdag 4 oktober 2014 werden in meer dan 30 landen in Europa (trek)vogels geteld. In Nederland coördineert Vogelbescherming Nederland deze telling.

Vorig jaar deden in heel Europa zo'n 19.000 mensen mee en werden er in totaal bijna 2.500.000 vogels geteld! In Nederland hebben toen meer

dan 100 vogelwerkgroepen en *birdwatch*

telgroepen deelgenomen, die samen 167 tellingen hebben georganiseerd en daarbij bijna 380.000 vogels noteerden (verspreid over 204 soorten).

Dit jaar is er op meer dan 150 telposten in ons land geteld. De duizenden vogelaars die in Nederland meedoen aan deze telling trekken al voor zonsopgang naar buiten om zoveel mogelijk vogels te kunnen zien. Zo ook de vogelaars van de KNNV afdeling Voorne.

Er zou deze dag niet geteld worden vanaf de nieuwe telpost op de Tweede Maasvlakte, maar vanaf de hoge dijk bij de Maasmond. Het idee was dat hier meer kans was op eventuele trek

van "landvogels". Het was een leuke club tellers, een mix van de wekelijkse zeevogeltellers die werd aangevuld met andere vogelaars. Voor de zeevogeltellers leek het een reünie van hun weekend tellen op Cap Griz Nez een week eerder.

De zeetrek was niet echt geweldig. Weinig vogels en geen "pijlen". Gelukkig toch nog 2 middelste en 2 kleine jagers, alsmede 3 jagers die niet op naam gebracht konden worden, de zogenaamde jagers spec.. Eigenlijk was dat het wel wat betreft de zeevogels.

Gelukkig waren daar inderdaad de vogels die over land trekken. Groepjes graspiepers vlogen met regelmaat vlak over de hoofden van de tellers en leverden een score van 386 exemplaren op.

Door twee tellers werd een geluid gehoord dat wat deed denken aan een huismus. Toen achter de dijk een grote pieper werd gezien was het duidelijk: het was toch geen huismus!

Altijd leuk om te horen zijn de overvliegende veldleeuweriken. Vanochtend heb ik waarschijnlijk meer veldleeuweriken gehoord, 12 vogels, dan de hele afgelopen zomer.

Het is droevig gesteld met deze soort!

Tijdens de 5 uur die er is geteld zijn er 924 exemplaren van 33 soorten genoteerd.

Dus een matige, maar zeer gezellige, telling met bijzonder fraai weer.

Verslag excursie Westkapelle op 12 oktober 2014

door Tom van Wanum

Met zeven man/vrouw in het donker vertrokken van de parkeerplaats Delta Expo.

Onderweg af en toe wat mist en in de koplampen even het gefladder van een nachtvlin-der.

Voor het vertrek was er afgesproken dat we niet gelijk naar de telpost op de zeedijk zouden gaan, maar eerst naar de parkeerplaats bij het punpad. *westkapelle*

De weersomstandigheden waren niet van dien aard dat er veel van de zeetrek verwacht kon worden. De dag ervoor daarentegen was de trek van zangvogels zeer de moeite waard en we hoopten daar een staartje van mee te pakken tijdens de wandeling over het punpad.

Dat viel toch een beetje tegen. Uiteraard zaten er in de struiken overall kleine zangers, maar wat de trek betreft, waren het vooral de grote groepen kauwen die de aandacht trokken. Deze vogels vlogen in groepen van enkele honderden stuks richting kust en draaiden dan weer om. De daken van de huizen, de wieken van de molen en de toren van de kerk van Westkapelle zaten vol met kauwen.

Op Erica een tijdje doorgebracht met afwisselend de kijkers gericht op zee, leverde een grote jager op, en op het land flink wat groenlingen en ringmussen. Het opslagterrein zelf was dit maal niet interessant. Langs de Westkapelse Kreek terug naar de auto met de gebruikelijke geoorde futen, maar helaas zonder ijsvogeltjes.

Na de koffie naar de zeedijk gereden om vanaf de telpost de zee af te zoeken naar vogels. Wat jan van genten, zwarte zee-eenden en een fraaie groep van 22 lepelaars was het resultaat.

Na een aantal malen aan Duitse toeristen te hebben moeten uitleggen waar we naar aan het

kijken waren, "Vögel und ein Braunfisch(?)", nog naar 't Vroon gereden. Aan beide zijden van de weg is een plas-dras gebied met veel eenden, meeuwen en kieviten. Tussen al deze vogels werden 2 kleine strandlopers, 2 kemphanen en een zwarte ruiter gespot. De meeste aandacht ging echter uit naar 2 valken die met grote regelmaat alle vogels op de wieken joegen. Hoog uit de lucht werden stootduiken uitgevoerd op kievit en kauw. De juiste determinatie bleek niet zo eenvoudig. Het waren in ieder geval jonge vogels en gezien de grootte was de eerste gedachte een boomvalk. Het gedrag echter en de toch wat brede vleugels wezen meer op een slechtvalk. De foto's van Peter lieten zien dat de onderdekstaartveren niet licht gekleurd waren en dat sloot een boomvalk uit. Juveniele slechtvalken dus, die aan het oefenen waren.

Jaap wees er nog fijntjes op dat de nachtvlinder van die vroege ochtend iets anders geweest was. In de grille van mijn auto zat een roodborstje.

Na nog wat geringde meeuwen te hebben genoteerd, werd de terugreis aanvaard.

Ook dit jaar was deze excursie er eentje met leuke soorten, prima gezelschap en hebben we met z'n allen 67 soorten kunnen noteren.

Gemengd nieuws

De gierzwaluw.

door Theo Briggeman

Gierzwaluwen zijn trekvogels bij uitstek. Er is ook veel onderzoek naar ze gedaan. Al in het jaar 1789 verscheen er een eerste, Engelse, studie over deze sikkelvormige zomergast. Toch bleef er nog veel geheimzinnigheid rond de vogel hangen. Onlangs schreef Remco Daalder er een puik boekje over. Zo fraai dat het werd genomineerd voor de Jan Wolkersprijs 2014. Veel vragen worden er in beantwoord, maar even zoveel vragen worden er weer in opgeroepen. Zo weten we inmiddels dat gierzwaluwen in Nederland alleen maar aan de grond komen om er te broeden. Al het andere, zoals slapen, eten en zelfs paren, doen ze in de lucht. Elders, zoals in Afrika, slapen ze echter in huizen of hangend tegen een muur. Het lijkt erop dat ze daar veel minder in de lucht vertoeven. Onbekend, ondanks alle vogelatlanten en tellingen, is ook of gierzwaluwen door de jaren heen nu in aantal achteruit zijn gegaan of niet. Daalder betwijfelt of er sprake is van een achteruitgang, zoals vaak wordt gesteld.

De gierzwaluw arriveert meestal vanaf medio april in ons land. In mijn woonplaats Barendrecht kan ik er de klok bijna op gelijk zetten. Rond 30 april zijn ze weer terug en eind juli zijn ze al weer vertrokken. Dat leidt soms tot imposante waarnemingen. Zo zagen we op een KNNV excursie op 27 april 2013 de gierzwaluwen ineens massaal over de Scheelhoek trekken, uur na uur trokken ze in groepen van tientallen vogels over onze hoofden het Haringvliet over, op weg naar het noorden. In de weken ervoor was er amper eentje te zien geweest.

Het vroege vertrek heeft te maken met het feit dat gierzwaluwen insectenetters zijn. Ze jagen op soorten die in de hogere luchtlagen voorkomen. Daar wordt het vanaf half juli al weer zo koud, dat er geen voedsel meer te vinden is. Ze verlaten Nederland en gaan dan naar, ja waar naar toe eigenlijk?

Tot voor kort was dat niet echt duidelijk. Hoewel er veel gierzwaluwen zijn geringsd, werden er weinig teruggemeld. Dat is met de komst van dataloggers veranderd. Uit Zweeds en Nederlands onderzoek is gebleken dat ze vaak in twee etappes terug naar hun overwinteringsgebied vliegen. Eerst gaan ze naar het zuiden van Spanje om daar een weekje nog wat eten op te doen, om vervolgens door te gaan naar het Congobekken. Van daaruit maken Nederlandse vogels uitstapjes naar Oost-Afrika, achter de regen, en dus veel insecten, aan. Zweedse vogels doen dat niet, die blijven in de Congo. Op de terugweg vliegen ze gezamenlijk naar Liberia. Dat land is ongelofelijk belangrijk voor de zwaluwen, omdat het daar dan veel regent en dus veel insecten oplevert. Ze kunnen er dus lekker opvetten. Hopelijk zijn ze komende

voorjaar niet vatbaar voor het ebolavirus. In ieder geval komen ze uiteindelijk 10 gram zwaarder aan in Nederland, zodat ze weldoorvoed aan het broedseizoen kunnen beginnen. Dat zou je niet verwachten, na zo'n zware reis.

Al met al een zeer boeiend boekwerkje, het lezen meer dan waard!

Remco Daalder, De Gierzwaluw.

Atlas Contact, Amsterdam/Antwerpen. 205 pp, ISBN 978 90 450 2223 9. € 24,99.

Spuimondding West: de trekvogels zijn er blij mee.

door Peter Ganzenboom

Het nieuwe natuurgebied Spuimondding West is een deel van het project 'Delta Natuur' van de Provincie Zuid-Holland. In 2012 is met de aanleg begonnen. Het is nu zo goed als klaar en officieel geopend in april 2014. Het gebied, dat ruim 135 ha meet, is aangelegd op de voormalige polder Beningerwaard en de buitengorzen daarvan in de gemeente Bernisse (binnenkort Nissewaard). Samen met de Beninger Slikken en de aan de overzijde van het Spui gelegen Korendijksche Slikken vormt Spuimondding West een enorme lap natuur, die garant staat voor

Beningerslikken

vele diersoorten: vogels, maar ook reeën, muizen, marters, grote aantallen kikkers en insecten, waaronder luzerne- en argusvlinders.

Waren de Beninger- en Korendijksche Slikken slechts zeer beperkt toegankelijk, Spuimonding West kan momenteel vrijwel volledig betreden worden over twee wandelpaden (een binnenring en een buitenring over hoger liggende dijkjes). Ik schrijf 'momenteel', want in de 'definitieve' plannen zou er nog een dijkopening moeten komen aan de oostzijde van het gebied, waardoor water uit het Spui vrij kan in- en uitstromen, zodat enige getijdenwerking ontstaat. Na dit 'doorsteken' van de dijk zou de binnenroute vervallen en kan dan nog slechts over de buitenroute gelopen worden, met ongeveer halverwege een pad naar een in de binnendijk verzonken kijkhut, die uitzicht biedt over de grote plas aan de noordkant van het gebied. De toegankelijkheid van het gebied is echter een groot pluspunt.

Op de voormalige akkers zijn een aantal diepe sleuven, ondiepe gedeelten en droog liggende platen gemaakt. Sommige bestaande sloten zijn gehandhaafd. In het begin (najaar 2013) was het precies wat het was: een ondergelopen akker. Slechts weinig vogels hadden er trek in om hier rond te dobberen (want arm aan voedsel). Het waren vooral meeuwen die het gebied aandeden, enkele ganzen en wilde eenden. Het is verbluffend hoe snel dat veranderde, mede omdat aan de westzijde al water werd ingelaten door de bestaande kreek van het Haringvliet en een systeem van grote pijpen. Met dit water kwamen kleine organismen en vissen het gebied in. Dit, in combinatie met de verschillende waterniveaus, creëerde voor (water)vogels een situatie van 'voor elk wat wils', met als gevolg een wonderbaarlijke toename van vogelsoorten in 2014, waaronder enkele zeer bijzondere.

De man die verreweg de meeste uren in het gebied doorbrengt, loerend vanuit de kijkhut, maar veel vaker vanonder een camouflagenet of weggekropen in een kruidig vegetatierandje, is Chris de Nooijer. Chris beschikt over een bijzonder goed opmerkingsvermogen, olifantgeduld en een enorme kennis van vogels, tot in de kleinste details. Dat maakt hem de juiste persoon om te vragen welke (trek)vogels hij al heeft waargenomen in Spuimonding West. Te veel om op te noemen, luidde zijn antwoord.

In het kader van het thema 'trekvogels en ringen' van deze 'In de Branding' volgt hier een selectie uit de trekvogelwaarnemingen van Chris: ruigpootbuizerd, blauwe kiekendief, visarend, velduil, paapje, tapuit, reuzenster, witvleugelster, zwarte ster, dwergmeeuw, zomertaling, casarca (161!), grauwe franjepoot, poelruiter, kleine strandloper, kanoet, gestreepte strandloper, krombekstrandloper, bonte strandloper, kleine strandloper, bontbekplevier, zwarte ruit, bosruiter, kleine plevier, kempiaan, zomertaling, wintertaling, smient, pijlstaartend, slobbeend, tapuit, koereiger, zwarte ibis, purperreiger, baardman, krooneend*, napoleonwever*.

casarca's (foto: Chris de Nooijer)

* Van die laatste twee is niet bekend of het ontsnapte vogels betrof; niettemin bijzondere soorten.

Dit is maar een kleine selectie van de enorme vogelrijkdom van Spuimonding West. Er zijn bijzondere broedgevallen geweest van steltkluut en zwartkopmeeuwen. Het gaat te ver, zeker in het kader van het thema 'trekvogels' om ze allemaal te noemen. Chris heeft mij voorspeld

dat de lijst nog veel langer zal worden en ik twijfel daar niet aan, mede vanuit mijn ervaring met het gebied in zijn huidige vorm. Wel is de vraag hoe het landschap zich gaat ontwikkelen en wat voor invloed dat heeft op de soortenrijkdom. Van de eerste jaren van een dergelijk gebied is immers bekend dat deze tot bijzonder veel soorten kunnen leiden, omdat het landschap op veel plaatsen nog kaal en schraal is. Dit werkt als een magneet op vogels die daar van houden (pioniervogels). Het rijper worden van het gebied gaat

stelkluut

vaak gepaard met verlanding, vergrassing en het opschieten van bomen en struiken, waardoor het gebied niet meer verschilt van de naastgelegen Beninger Slikken en de soortenrijkdom dus snel zou kunnen afnemen. Ik kan slechts hopen dat het project 'Delta Natuur' verder gaat dan de aanleg en ook gericht is op het behouden van dit voor de regio nieuwe en unieke landschapstype. Maar dat zou zomaar anders kunnen zijn (reeds nu zouden er plannen zijn om bomen te planten aan de noordzijde, zodat het open karakter van het gebied daardoor teniet zou gaan. Ook is het afwachten wat het doorsteken van de dijk voor gevolgen gaat hebben voor de nu nog droog liggende platen, die een grote aantrekkingskracht uitoefenen op allerlei steltlopers.

Hoe dan ook, op dit moment is het een prachtig stuk nieuwe natuur. Een aanwinst voor alle natuurliefhebbers en in het bijzonder voor vogelaars. Niet zelden komen enorme zwermen luidruchtige ganzen in beeld, wanneer deze door een zeearend of een laag overkomend vliegtuig worden opgeschrikt. Een tafereel dat niet onderdoet voor de 'Nieuwe Wildernis' uit de gelijknamige film over de Oostvaardersplassen. Het is beslist een aanrader om het gebied te bezoeken. Niet in de laatste plaats door de indrukwekkende vergezichten en zonsondergangen en, zoals eerder gesteld, door de mogelijkheid tot het maken van een fikse wandeling.

Spuimonding West (foto: Peter Ganzeboom)

Praktische tips:

Met de auto kun je parkeren op de P aan de Zeedijk, t.h.v. de Koekendorpseweg in Zuidland. Aan de noordoostkant is er een P aan de Zuidoordsedijk. Met de fiets kun je daarvandaan nog verder rijden naar de uitkijktoren, zo'n 500 meter verderop.

De wandelroutes lopen zoals gesteld over dijkjes, die hier en daar smal, overwoekerd en onregelmatig zijn (holen, gaten); enige zin in avontuur en lichamelijke inspanning is nodig. Mensen die slecht ter been zijn, kunnen problemen ondervinden. De hele ommeegang beslaat ongeveer 4,5 km inclusief een overtochtje met een voetveer dat zelf met een zwengel in beweging gebracht moet worden (uitstekende plek voor picknick met grote ijsvogelkans).

Een bezoek op een natte dag of in het natte seizoen vereist waterdichte wandelschoenen of kaplaarzen. In de zomer willen dazen nog wel eens lastig zijn en in de ochtenduren steekmuggen, die geen moeite hebben met het doorsteken van broek of shirt. Mijn advies is om een flinke bus “Deet” in de rugzak te stoppen.

Aan de noordoostkant van het gebied loopt een fietspad. Vandaar is het gebied te overzien, echter vaak met tegenlicht.

Honden zijn toegestaan, mits aangelijnd.

Zolang de binnenring nog belopen mag worden, adviseer ik om aan de voet van de buitenkant van de dijk te lopen en er af en toe overheen te spieken om de grote groepen vogels op de plas niet te verstoren.

Vliegend object naar links

door Bert van Dijk

Grauwe pijlstormvogel, vorkstaartmeeuw, vaal stormvogeltje en meer van dat moois. In de jaren dat ik met vogels kijken begon, zag je zulke soorten regelmatig langskomen: als afbeelding in de vogelgids. Langdurig over zee turen naar eventueel langtrekkende vogels werd in die tijd nauwelijks gedaan. Daardoor zie je grauwe pijlstormvogel en vorkstaartmeeuw in Elseviers Vogelgids uit 1963 (“de Kist”) als dwaalgast staan met respectievelijk slechts 3 en 11 waarnemingen. Het vaal

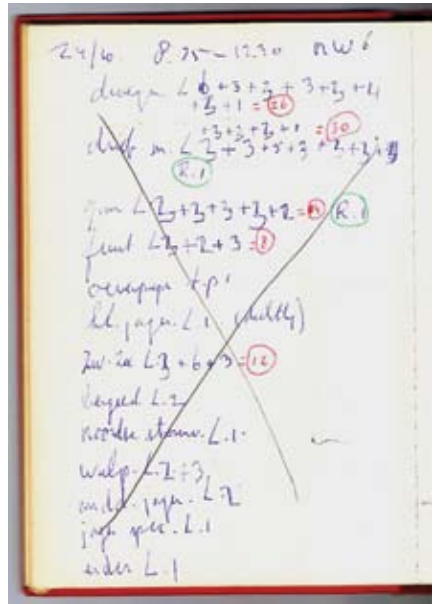
Bert

stormvogeltje kwam er toen wat beter van af met de omschrijving “vrij zeldzame, in sommige jaren meer voorkomende onregelmatige gast”.

Dat veranderde toen in 1972 de Club van Zeetrekwaarnemers werd opgericht. Vanaf die tijd werd er bij onder andere Noordwijk, Scheveningen en Camperduin door een groepje vogelaars fanatiek over zee gespeurd. Al snel werd duidelijk dat sommige soorten lang niet zo zeldzaam waren als verondersteld. In de jaren daarna gingen veel vogelaars, enthousiast en nieuwsgierig geworden door de resultaten, ook aan zeetrek “doen”. Zo ben ik ook begonnen op de Maasvlakte. Ik ontmoette daar Gerrit Goedhart, Just Palm en Ed van Wijk die vaak bij de Maasmond te vinden waren om naar zeevogels te kijken. Als Gerrit een vogel in het vizier kreeg die door de afstand (nog) niet op naam te brengen was, hoorde je: “Vliegend object naar links” (dan wel rechts). Sinds die tijd heb ik vele uren naar vliegende objecten boven zee (uit-)gekeken. Het liefst in de herfst en mét wensenlijstje: wind uit west tot noordwest – windkracht

6 tot 8 – hooguit enkele buien en het allerbelangrijkste: tijd om naar de Maasvlakte te gaan.

Zulke dagen zijn spaarzaam en heb je eindelijk zo'n dag dan geeft dat zeker niet de garantie dat je naar huis gaat met een welgevuld aantekenboekje. Want soms blijft het, ondanks een noordwest 7, akelig leeg boven zee. Maar er zijn van die dagen dat je ogen en aantekenblaadjes te kort komt en tussen honderden andere voorbijtrekkende vogels de smikkelsoorten eruit kunt pikken. Zoals op 14 september 1997, toen 35 noordse stormvogels voorbij vlogen en op 21 september 2004 was het een noordse pijlstormvogeldag: 17 van deze mooie vogels gezien. De "zeldzame" grauwe pijlstormvogel: op woensdag 1 oktober 2008 klopte alles van het wensenlijstje op één ding na: ik kon niet de hele dag naar de Maasvlakte. Vanuit mijn werk direct op pad en zodoende kon ik nog het staartje van deze pijlendag meemaken: in totaal 28 stuks vlogen, prachtig keilend, langs naar zuid! De écht schaarse valse pijlstormvogel heb ik tot nu toe 4x gezien, met als topdag 8 september 2013, toen we er maar liefst 3 zagen langskomen.

Bert's notitieboekje

In sommige jaren zijn er massale verplaatsingen van door storm uit de koers geraakte kleine alken. Dat was onder andere in 2007 het geval, toen op 10 november na een zware noordwesterstorm vele tientallen van deze vliegende propjes langs vlogen. Een aantal hiervan plofte uitgeput neer in de beschutting biedende Edisonbaai. Veel rust werd ze echter niet gegund, want zilvermeeuwen en grote mantelmeeuwen hadden wel trek in een lekker hapje; het werd dus meer onderduiken dan uitrusten.

Misschien wek ik met bovenstaande de indruk dat het alleen de moeite waard is om naar schaarse soorten en zeldzaamheden te kijken, maar dat is zeker niet het geval!

De "gewone" soorten zijn en blijven leuk om langs te zien komen, zeker als ze dat in grote aantallen doen. Zo stond ik op

26 september 1993 bij zonsopgang langs een polderweggetje bij Tinte om spreeuwen te tellen. Ik was deze dag aan de beurt om hier te staan voor het spreeuwentrek onderzoek dat vanuit de Vogelwerkgroep door Joop Marquenie werd gecoördineerd. Na afloop van de telling toch nog maar even gaan kijken bij Julius Röntgen die bij Slag Maasmond zijn telpost had. Spreeuwen waren hier niet veel langs getrokken, vertelde Julius, maar jan van genten des te meer! In de paar uurtjes dat ik hier stond,

Zeetrektellen (foto:Hugo van der Slot)

kwamen er, vaak in langgerekte slierten en laag over de golven zeilend, maar liefst 325 voorbij, een prachtig gezicht. Jan Velthuis, die bij de vuurtoren had gestaan, vertelde dat hij er die ochtend zeker 1000 had gezien! Drieteenmeeuwen en dwergmeeuwen kunnen soms ook in flinke aantallen gezien worden. Op 23 december 1991 passeerden zo'n 400 drieteenmeeuwen en op 7 januari 2007 ruim 1100 de telpost. Veel dwergmeeuwen waren te zien op 4 november 2002 en 6 januari 2008 met respectievelijk 700 en 589 exemplaren.

Zeetrekten is een aparte tak van vogels kijken waar je veel zitveles en geduld voor moet hebben. Niet iedereen is gecharmeerd van het idee om op een stoeltje zittend urenlang over zee te "moeten" turen in de hoop een vliegend object te zien en al helemaal niet als het stormt en regent. Toch kan ik iedereen aanraden om eens een kijkje te komen nemen bij de nieuwe telpost langs de Prinses Maximaweg op de Tweede Maasvlakte. Het zou zo maar kunnen dat u de keer daarna óók met een stoeltje komt en mocht u die vergeten, geen probleem, er zijn zitbanken aanwezig!

Samenvatting “Ringverslag Parnassiavlak Voornes Duin periode 2009 t/m 2013”

door Hans op den Dries

De vangsten uitgewerkt in een tabel kunt u zien in de digitale versie van “In de Branding” op onze website.

1. Inleiding

Jaarlijks worden vanaf 1988 door leden van de Vogelwerkgroep van de KNNV afdeling Voorne op het Parnassiavlak of het Groene Strand in Voornes Duin vogels geringd. Het gebied is in beheer bij het Zuid-Hollands Landschap. De resultaten van het ringwerk worden ter beschikking gesteld aan het Vogeltrekstation (VTS) in Wageningen.

In de periode tot 2010 is er voornamelijk onder leiding van Adrie van der Heiden geringd, met als mede-ringer Hans op den Dries. Door omstandigheden is er in 2009 vier maal en in 2010 slechts één maal geringd. Onder regie van Hans op den Dries is het ringen vanaf 2011, dankzij de versterking van de groep met een aantal enthousiaste helpers, weer helemaal opgepakt. In dit artikel wordt vooral aandacht besteed aan de resultaten in de jaren 2011 t/m 2013. In het slothoofdstuk worden die resultaten voor een aantal soorten in meerjarig perspectief gezet en gerelateerd aan de gevonden uitkomsten in andere gebieden.

2. De ringgroep Voorne

a. De samenstelling:

De ringgroep Voorne bestaat uit twee ringers met een ringvergunning en een aantal vaste assistent-ringers. De vergunning is verstrekt door het VTS.

b. De ringlocatie:

De ringlocatie is gelegen aan de zuidoever van het Oostvoornse Meer op het Parnassiavlak in Voornes Duin. Het gebied is in beheer bij het Zuid-Hollands Landschap (ZHL). Op deze locatie

wordt, inclusief het naastgelegen Groene Strand, sinds 1988 geringd.

De begroeiing bestaat voornamelijk uit middelhoge struiken en enkele lage bomen. Een aantal open plekken is in de bloeiperiode onder andere bezaaid met verschillende soorten orchideeën en parnassia. Het gebied is naar deze laatste soort vernoemd. Het terrein is vrijwel het gehele jaar nat tot drassig. Laarzen zijn in veel situaties geen overbodige luxe. Als het gebied toch te nat blijft, mag de onderste baan van de netten niet zo laag hangen dat eventuele vogels in het water komen.

c. De ringbanen en ringplek:

De maximale hoogte van de struiken ligt rond de vijf meter. Jaarlijks wordt door ZHL de ringbaan opgehouden door middel van maaien, zodat de netten vrij kunnen worden opgezet. Zo nu en dan moet er wat extra snoeiwerk worden verricht. Met toestemming van ZHL mogen wij met één auto het ringmateriaal naar het begin van het Parnassiavlak brengen. Vanaf deze plek stapelen we de attributen op een soort handkar, om ze dan over de modderige paden naar de ringlocatie te brengen.

Bij elke ringbeurt worden in twee banen achttien netten van drie meter hoog en negen meter lang opgezet en afgespannen met scheerlijnen. Aan de scheerlijnen worden kaartjes opgehangen, die aangeven dat wij met een ornithologisch onderzoek bezig zijn.

Vervolgens wordt de ringplek ingericht. Deze plek is zo gekozen dat die vrij staat van de ringbanen.

Bij het inrichten van de ringplek wordt standaard een lijn gespannen waaraan haken bevestigd zijn. Aan deze haken kunnen de gevangen vogels in zakjes worden opgehangen.

Voor slecht weer hebben we een visserstent ter beschikking gekregen van één van de helpers, Hugo van der Slot. De verzamelde vogels, die in zakjes aan de lijn hangen, worden dan met plastic afgedekt. Er zal dan snel en kordaat opgetreden worden, zodat ten alle tijden het welzijn van de vogels voorop zal staan.

d. Het ringen:

De periode waarin er wordt geringd, duurt van half maart tot en met eind april en vanaf augustus tot en met eind november. Dit heeft te maken met het weer en andere activiteiten. De verzamelde gegevens worden in een computerprogramma van het VTS ingevoerd.

In principe is er telkens naar gestreefd om één uur voor zonsopkomst met het opzetten van de netten te starten, zodat het vangen van de vogels kan beginnen zodra de meeste vogels beginnen te vliegen.

Doorgaans worden de netten weer neergehaald nadat er twee rondes achter elkaar geen vangsten meer zijn gedaan.

Bij het ringen wordt gebruik gemaakt van verschillende materialen en gereedschappen. Zoals verschillende ringmaten, tang, meetlat, unsters, en diverse determinatie gidsen en tabellen.

Nadat de vogels gevangen zijn, wordt eerst de soort bepaald en zo snel mogelijk de rechter poot van een ring voorzien. Om precies te zijn, het gedeelte van de poot onder de enkel. Het nummer van de ring wordt dan opgelezen en genoteerd in de daglijsten. Daarnaast worden onder andere leeftijd, vleugelengte, vet, rui en gewicht genoteerd.

Nadat alle handelingen zijn uitgevoerd, kunnen er nog (extra) foto's worden gemaakt voor eventuele bewijsvoering, educatie en archivering. Het gebeurt zo nu en dan dat er een soort wordt gevangen waarbij eerst naar enkele details gekeken moet worden, zoals boomkruiper en taigaboomkruiper, die goed bekeken en gemeten moeten worden om vast te stellen welke soort er gevangen is en geringd gaat worden. Dit zelfde geldt ook voor bijvoorbeeld de kleine karekiet en de bosrietzanger.

De vogel moet tot slot zo snel mogelijk worden losgelaten en, voor welk doel dan, ook nooit langer worden vastgehouden dan strikt noodzakelijk.

3. Gegevensverwerking

Het is vanzelfsprekend dat in het veld de gegevens uiterst zorgvuldig worden genoteerd. Dat

begint al met de maat en het nummer van de betreffende ring. Die wordt elke keer door de ringer opgelezen en bevestigd door de notulist. De taak van de notulist is dan ook de ringer hier zo nodig op te attenderen. De digitale verwerking moet dan natuurlijk ook met de zelfde nauwkeurigheid worden uitgevoerd.

Uiteindelijk worden de verzamelde gegevens in GRIEL (Geautomatiseerd Ring Invoer en Export Loket) ingebracht. Dit is het programma van het VTS om ringgegevens van geringde en teruggevangen vogels in te voeren.

4. Resultaten

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de bereikte resultaten in de jaren 2011 t/m 2013. De jaren 2009 en 2010 en evenzo de hieraan voorafgaande perioden 2000-2008 en 1988-1999, worden zo nu en dan wel even aangehaald (van der Heiden 1999/2008). Tevens is een tabel bijgevoegd over de jaren 2009 t/m 2013.

2011

In 2011 is veel geringd. Er is een mooie spreiding van de ringdagen over het jaar geweest, vijf maal in het voorjaar (maart en april) en twaalf maal in het najaar (augustus tot en met november).

In totaal zijn er zeventien bezoeken aan de ringplek gebracht. Dat leverde mooie vangsten op met een totaal van 456 vogels (342 nieuw en 114 terugvangsten) verdeeld over 27 soorten. Leuke soorten voor dit jaar waren: goudhaan 3, kleine karekiet 2, sprinkhaanzanger 1, rietzanger 1, cetti's zanger 3, fluitser 1, nachtegaal 1, koperwiek 2, ijsvogel 2 en gaai 2.

2012

In 2012 zijn we dertien keer het veld in geweest in de zelfde periodes als in 2011. Er zijn in dit jaar 407 vogels gevangen (328 nieuw en 79 terugvangsten), verdeeld over 26 soorten.

Opmerkelijke vangsten voor dit jaar waren: goudhaan 5, vuurgoudhaan 2, kleine karekiet 2, cetti's zanger 2, zwarte mees 2, gekraagde roodstaart 1, keep 1, grote bonte specht 1, koperwiek 1 en ijsvogel 1.

2013

In 2013 is er minder geringd. Toch zijn er redelijk veel vogels gevangen, in totaal 244 vogels (202 nieuw en 42 terugvangsten), verdeeld over 25 soorten. Leuke vangsten voor dit jaar waren: vuurgoudhaan 2, boomkruiper 1, kleine karekiet 4, cetti's zanger 2, witte kwikstaart 1, putter 1, nachtegaal 1, grote bonte specht 2, sperwer 1 en bosuil 1.

24 uren-ringdag

kleine karekiet

In 2013 is voor het eerst een

24 uren-ringdag uitgevoerd. Het ringen is gestart op 30 augustus 2013 omstreeks 20.00 uur en geëindigd op 31 augustus 2013 omstreeks 20.00 uur. Direct na aankomst is er een eerste ronde gelopen en zijn de volgende, nog laat actieve, zangvogels gevangen en geringd: winterkoning 1, grasmus 1, roodborst 2, tuinfluiter 1, merel 1 en 1 terugmelding van winterkoning. Op 31 augustus zijn: fitis 1, tjiptjaf 7, winterkoning 1, roodborst 1, pimpelmees 4, zwartkop 3, tuinfluiter 2, grote bonte specht 2, geringd en hebben we de volgende vogels gevangen als

terugmelding: tjiftjaf 2, koolmees 1, tuinfluiter 1 en goudvink 3.

Vier mensen hebben de nacht ter plaatse doorgebracht. Twee slapend terwijl de andere twee de ogen open wisten te houden. Daar hoorde uiteraard de ringer bij, omdat deze verantwoordelijk is voor alles wat er gebeurt. In deze nacht zijn er geen vogels gevangen. Er is wel getracht door middel van geluidsopnamen waterral en porseleinhoen te lokken. Helaas heeft dit niet het gewenste resultaat opgeleverd.

In totaal zijn er tijdens die 24 uur 35 vogels gevangen, waarvan er 8 al geringd waren.

De hele dag door zijn er belangstellende leden gekomen en gegaan. Velen van hen hebben het als nieuw, leerzaam en verhelderend ervaren.

Vangsten per soort

In dit hoofdstuk wordt een aantal in het oog springende soorten besproken en van commentaar voorzien. Achter elke soort is telkens het aantal gevangen vogels per jaar vermeld (respectievelijk 2011, 2012 en 2013).

Waar dat zinvol is, wordt ook verwezen naar de rapportages die in de jaren voorafgaand aan de onderzoeksperiode door Adrie van der Heiden e.a. zijn uitgebracht. Er werd toen geringd op het Groene Strand bij Oostvoorne en ook op het Parnassiavlak (van der Heiden 1999 en 2008).

Tabel 8 Overzicht van de vangsten Parnassiavlak jaren 2009 t/m 2013

2013	jaar	2009		2010		2011		2012		2013		Totalen		
	ringmaat	nieuw	terug	nieuw	terug	nieuw	terug	nieuw	terug	nieuw	terug	totalen nieuw	totalen terug	totaal / soort
	winterkoning	2.0	12	3	3	0	14	11	28	13	14	4	71	31
tijtjaf		27	2	10	3	48	27	33	8	55	14	173	54	227
fitis		0	0	0	1	11	6	8	2	12	1	31	10	41
staartmees		6	2	3	2	9	3	20	6	1	3	39	16	55
goudhaan		0	0	0	0	3	0	5	0	0	0	8	0	8
vuurgoudhaan		5	1	0	0	0	0	2	0	2	0	9	1	10
boomkruiper		0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	1
		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Subtotaal	50	8	16	6	85	47	96	29	85	22	332	112	444
pimpelmees	2.3	6	3	0	0	10	9	18	8	17	5	51	25	76
kleine karekiet		1	0	0	0	2	0	2	0	4	0	9	0	9
heggemus		2	4	4	1	21	11	21	8	3	1	51	25	76
roodborst		23	4	0	0	46	9	37	7	12	0	118	20	138
grasmus		0	0	0	0	4	0	0	0	3	0	7	0	7
rietzanger		0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	1
braamsluiper		1	0	0	0	6	0	3	0	4	1	14	1	15
sprinkhaanzanger		0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	1
fluit		0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	1
cetti's zanger		4	0	0	0	2	1	1	1	2	0	9	2	11
zwarte mees		0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	2	0	2
gekr.roodstaart		0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0	1
tuinflüter*		0	0	0	0	5	2	1	0	0	0	6	2	8
koolmees*		0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	1
witte kwikstaart		0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	1
putter		1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	2	0	2
		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Subtotaal	38	11	4	1	100	32	86	24	47	7	275	75	350
koolmees	2.8	3	0	1	0	6	0	11	2	6	1	27	3	30
zwartkop		18	0	0	0	83	6	55	5	23	2	179	13	192
goudvink		19	5	0	1	35	19	28	13	16	6	98	44	142
nachtegaal		0	0	0	0	1	0	0	0	1	0	2	0	2
tuinflüter		5	1	0	0	6	0	2	0	11	2	24	3	27
vink		0	0	0	0	0	0	8	0	4	0	12	0	12
keep		0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0	1
groenling		1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Subtotaal	46	6	1	1	131	25	105	20	61	11	344	63	407
merel	4.2	7	2	1	0	17	10	20	6	5	2	50	20	70
zanglijster		2	0	0	0	3	0	18	0	0	0	23	0	23
grote bonte sp		0	0	0	0	0	0	1	0	2	0	3	0	3
		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Subtotaal	9	2	1	0	20	10	39	6	7	2	76	20	96
koperwiek	3.5	0	0	0	0	2	0	1	0	0	0	3	0	3
		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Subtotaal	0	0	0	0	2	0	1	0	0	0	3	0	3
ijsvogel	3.5 smal	0	0	0	0	2	0	1	0	0	0	3	0	3
	Subtotaal	0	0	0	0	2	0	1	0	0	0	3	0	3
gaai	5.5	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	2	0	2
spewer		0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	1
		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Subtotaal	0	0	0	0	2	0	0	0	1	0	3	0	3
bosuil	11	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	1
		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Subtotaal	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	1
	Totaal	143	27	22	8	342	114	328	79	202	42	1037	270	1307

Winterkoning (25, 41, 18)

De winterkoning is een veel voorkomende broedvogel en tegelijkertijd ook een standvogel. Ze zal daardoor dus ook in het najaar en het vroege voorjaar aanwezig blijven.

Er zijn in 2011 relatief weinig winterkoningen gevangen. Op twee dagen na, zijn er toch elke dag wel één of meer vogels in het net gevlogen. Eén exemplaar vond het net blijkbaar erg aantrekkelijk. Tijdens één ringsessie werd deze er maar liefst driemaal uit gehaald. Ook bij latere ringbeurten en zelfs een jaar later werd deze vogel teruggevangen.

In 2012 zijn er met vier ringdagen minder, maar liefst 16 meer vangsten geweest. Wellicht was de winterkoningstand toen optimaal.

Het jaar 2013 valt ondanks de slechte winterkoningstand van dat jaar, voornamelijk veroorzaakt door de lange koude winter met een langdurig sneeuwdek tot eind februari, niet tegen. Daar komt nog bij dat er in de maanden september en oktober niet geringd is.

Zanglijster (3, 18, 0)

Iets minder algemeen dan de merel, maar wel een relatief vaste broedpopulatie. Toch wordt de zanglijster zeer onregelmatig en weinig gevangen. Daarmee kunnen we zeggen dat 2012 met 18 vogels een topjaar was. Vooral 24 oktober 2012 was met 8 exemplaren een topdag.

Eén aspect moet nog worden genoemd. Het is gebleken dat de zanglijster samen met de goudvink een vogel is die erg stressgevoelig is. Hierdoor is er besloten dat deze beide soorten na een vangst in herkenbare zakjes gestopt worden en direct als eerste vogel geringd worden.

Zwartkop (89, 60, 25)

Dit is samen met de tjiftjaf de meest gevangen vogel. Het is een zeer algemene broedvogel en maakt dus ook tijdens de trek veel gebruik van het duingebied. Ze eten voornamelijk vlierbessen, wat dan tijdens het ringen ook duidelijk te merken is. Veel ontlasting wordt op diverse (ongewenste) plaatsen op de ringplek achtergelaten.

Grasmus (4, 0, 3)

Dit is ook een algemene broedvogel van het gebied. Toch wordt deze soort weinig en onregelmatig gevangen. Alleen in het jaar 2000 zijn er extreem veel grasmussen gevangen, namelijk 19 en in 2001 nog 9. Daarna viel het aantal helemaal terug naar, in een aantal jaren, zelfs 0 exemplaren.

Cetti's zanger (3, 2, 2)

De cetti's zanger is een broedvogel van de laatste jaren. Deze mysterieuze zanger was in de jaren zeventig in een paar delen van Nederland een schaarse broedvogel. Hij is daarna jaren weggeweest. Vanaf 2005 bezet hij steeds meer gebieden, hetgeen de vangkans op deze vogel vergroot heeft.

Gelukkig is dat ook op onze ringlocatie het geval. De eerste dateert van 2007 (1). In 2008 is er geen exemplaar gevangen. In 2009 is er slechts vier keer in het najaar geringd. Tijdens drie van de vier ringdagen zijn er totaal 4 exemplaren gevangen en geringd. Zoals eerder opgemerkt, is er door omstandigheden in 2010 slechts één keer geringd en is er geen cetti's zanger gevangen. In de laatste periode zijn ze alle jaren gevangen. Wat hierbij opvalt, is dat de meeste vangsten in het najaar gedaan zijn.

Fitis (17, 10, 13)

Fitissen worden relatief gezien niet veel gevangen, omdat ze vanaf eind augustus, halverwege september al weggetrokken zijn. De meesten worden gevangen in het voorjaar en een enkele in augustus.

Tjiftjaf (75, 41, 69)

De vangsten van de tjiftjaf fluctueren behoorlijk. Op 14 april 2013 zijn er extreem veel gevangen, namelijk 22, waarvan er 1 een terugvangst betrof. In de onderzoeksperiode zijn ze van

eind maart tot eind oktober geringd. Samen met de zwartkop is deze soort het meest gevangen.

Uiterlijk zijn er minieme verschillen tussen de tjiftjaf en de fitis. Pas in de hand kan met zekerheid worden gezegd welke soort het is. Er wordt dan gekeken naar de versmalling aan de buitenvlag van de handpennen. Bij zes pennen (inclusief de duimvleugel) betreft het een tjiftjaf en bij vijf een fitis.

Vuurgoudhaan (0, 2, 2)

Dit noemen we een krent in de pap, misschien wel vanwege zijn mooie kleuren. Hij is zeker net zo schaars als de goudhaan, maar die is veel minder kleurrijk. Met een gewicht van rond de 4 tot 5,5 gram is dit de lichtste vogel van ons gebied. Soms laten ze hun hoge schrille roepje horen terwijl ze in de zakjes zitten of geringd worden. Hiermee houden zij het contact met soortgenoten.

Staartmees (12, 26, 4)

Deze mezensoort is voornamelijk standvogel. Dat is ook de reden waarom ze nogal eens teruggevangen worden. Meestal trekken ze in groepen rond, maar niet altijd vliegt zo'n groep in z'n geheel in het net. Als een enkeling van de groep in het net vliegt houden ze contact door te blijven roepen. Soms vangen we heel de groep of een groot deel van de groep, zoals op 17 oktober 2011 (6), 30 september 2012 (9) en 24 oktober 2013 (10)

Goudvink (54, 41, 22)

De goudvink is een vaste broedvogel van het gebied. Het aantal broedparen is niet groot, maar wel stabiel. We kunnen aan de hand van de gevangen aantallen ook zeggen dat ze veel rond de ringplek aanwezig zijn. Ze worden dan ook regelmatig, in relatief grote hoeveelheden, gevangen. Ook in de periode tot 2000 werden ze bijna elk jaar gevangen. In 2007 zijn er zelfs 46 exemplaren in de netten gevlogen en in 2008 nog eens 25.

Ook in de periode van het *Goudvink*

Groene Strand, waar vooral

lage struiken en een brede rietstrook de ringplek vormden, werd deze vogel elk jaar gevangen in aantallen tussen de 2 en 16 exemplaren met twee uitschieters in 1997 (20) en 1998 (30).

Tot slot nog aandacht voor een aantal soorten die in aantal weinig werden gevangen, maar wel in het oog springen.

Sperwer (0, 0, 1)

Deze jager werd vaak waargenomen, enkele keren misten ze de netten. Twee keer wist een vrouw voordat de "plukkers" haar konden grijpen, weer uit het net te vliegen, maar eindelijk was het dan zover: op 25 april 2013 vloog er eindelijk een eerstejaars man in het net. Nadat de gegevens waren genoteerd en de nodige foto's waren gemaakt, hebben we de vogel laten vliegen. Wat speciaal was aan deze dag is dat de volgende soort, de bosuil, diezelfde ochtend werd gevangen. Een bijzondere ringdag dus.

Bosuil (0, 0, 1)

Dit kan de grootste verrassing worden genoemd op de ringlocatie. Zeker als je nagaat dat deze uil na het loslaten prompt weer in bijna het zelfde net vloog. Uiteraard is hij er direct weer uitgehaald en opnieuw in vrijheid gesteld.

Het was de eerste keer dat hier een bosuil gevangen werd. Helaas was het niet mogelijk om zijn gewicht te meten, omdat we op dat moment niet in het bezit waren van een geschikte weegschaal.

IJsvogel (2, 1, 0)

Dit is verreweg de kleurrijkste vogel die gevangen is. Met zijn bijna "hydraulisch" draaiende nek verbaasd hij steeds iedereen weer met z'n schoonheid. Inmiddels heeft de ijsvogel ons al vaak verrast. Terwijl ze, soms wel met z'n drieën, schichtig langsvliegen over het Oostvoornse Meer, maken ze soms de fout om de ringbaan in te vliegen. Eenmaal (20 oktober 2007, rond 11.00 uur) vlogen er zelfs tijdens "sluitingstijd" twee tegelijk in het net. Uiteraard hebben we de sluitingstijd toen nog even opgeschort. Helaas was onze steun en toeverlaat (Theo Hagedoorn) toen net vertrokken in verband met andere verplichtingen, dus hebben wij dit moment zonder hem moeten verwerken. Totaal zijn er door de jaren heen op deze locatie 7 exemplaren gevangen. Op de vroegere locatie, Groene Strand aan het Oostvoornse Meer is er in de periode 1988 tot en met 1999 nooit één gevangen.

Grote bonte specht (0, 1, 2)

Een spectaculaire soort om te vangen. Zijn scherpe nagels, waarmee deze specht zich vastklemt tegen de boomstam, zorgen voor de nodige wondjes aan de vingers van de plukker en de ringer. Wonderbaarlijk is, dat het hakken van de snavel op de hand, minder verwondingen oplevert dan je zou vermoeden.

Witte kwikstaart (0, 0, 1)

Nog een verrassing. Een redelijk algemene broedvogel, al bestaat de indruk dat de soort de laatste jaren afneemt. Op Voorne is de soort nooit eerder gevangen. De vogel was erg donker op de rug, waardoor er even aan een rouwkwikstaart gedacht werd, maar omdat er een duidelijke scheiding in de overgang van nek naar rug te zien was, betrof het toch de gewone witte kwikstaart. Bij de rouwkwikstaart, is deze overgang niet te zien.

Nachtegaal (1, 0, 1)

Juist het gebied rond de ringplek loopt in de tweede helft van april vol met nachtegalen (minimaal 9 zingende ♂♂ aan de Brielse Gatdam).

Ze weten dan in dit deel van april de netten goed te ontlopen. Als in mei en juni doorgeringd zou worden, liggen de aantallen wellicht veel hoger. De twee enige vangsten van het hele gebied (ook vanaf 1988) zijn op 23 april 2011 en op 1 mei 2013 op het Parnassiavlak geweest.

Gekraagde roodstaart (0, 1, 0)

Deze soort zien we ook als een krent in de pap. Vooral de mannetjes zijn een lust voor het oog. Helaas is het een tijdje minder goed gegaan met de gekraagde roodstaart, maar gelet op het aantal waarnemingen van het afgelopen jaar ziet het er weer iets beter uit. Hij is echter nog niet vaak gevangen in het duinengebied (2000 (1), 2001 (1) en in 2012 (1)).

Fluiter (1, 0, 0)

Deze zeldzaamheid in ons gebied, was medio jaren zeventig een soort die op het landgoed Strypemonde met circa 8 paar gebreed heeft. Het kenmerkende stuitergeluidje was onmiskenbaar. Helaas is de soort uit het betreffende beukenbos verdwenen. Toch wordt er zo nu en dan nog een territorium gemeld uit relatief kleine bospercelen. Dat geeft wel aan dat de fluiter zich tot ons gebied aangetrokken voelt. De vangst in 2011 was één van de grootste verrassingen.

Keep (0, 1, 0)

Dit is voor ons land een echte uit Scandinavië afkomstige trekvogel. Regelmatig horen we deze vogel overvliegen met z'n karakteristieke scherpe keeip-roep. Soms gebeurt dit op de ringplek en hopen we dat deze kleurrijke vogel even ons net aandoet. In 2012 lukte dit.

Terugvangsten

Er zijn redelijk wat terugvangsten geweest. De meeste terugvangsten komen echter van de eigen ringlocatie.

Opmerkelijk terugvangsten zijn onder andere:

- heggenmus (1), kleine karekiet (1), zwartkop (3) allen in België geringd met Brussel-ring;
- zwartkop (1) geringd door ons en teruggemeld vanuit Groot Brittannië;
- zwartkop (1) in Frankrijk geringd 1x met Parijs-ring;
- merel (1) in Frankrijk geringd met Parijs-museum-ring;- merel (1) in Nederland geringd in Pingjum te Friesland.

Conclusie & discussie

Over de gehele verslagperiode gerekend is 2011 het eerste jaar geweest, waarin de ringgroep Voorne weer in de gelegenheid is geweest op een groot aantal dagen te ringen. Dat was onder andere het gevolg van gunstige weersomstandigheden en het toevoegen van twee personen aan het ringteam. Gelet op het aantal vogels dat geringd is, kan gesteld worden dat 2011 en 2012 redelijke ringjaren zijn geweest. In 2011 werden er 456 vogels geringd, in 2012 407 en in 2013 ging het om 244 vogels. In 2009 en 2010 werden er veel minder vogels geringd.

In de periode 2009-2013 werd de tiftjaf (227 exemplaren) het meest van een ring voorzien, gevolgd door de zwartkop (192), goudvink (142) en roodborst (138). Op de vinkenbaan van Westenschouwen belandden in 2009 en 2010 de roodborst en zwartkop ook in de top drie, maar werden ook de pimpelmees en de goudhaan veel gevangen (Oskam et al., 2010-2011). De toppositie van de goudhaan zal vermoedelijk verband houden met het relatief grote naaldhoutareaal op Schouwen, hoewel er ook op Voorne wel regelmatig goudhaantjes in de netten worden aangetroffen.

Over het gehele land gemeten is de koolmees overigens sinds 1990 de soort die het meest is geringd. Daarvan zie je op onze eilanden weinig terug. Pimpelmees, zwartkop en roodborst staan ook landelijk gesproken in de top tien van de meest gevangen soorten (bron: Vogel-trekstation 2014).

Een invasie pimpelmezen deed in 2010 vooral het oosten van het land aan en in veel mindere mate het zuidwesten van het land (Oskam et al., 2011). In 2008 werden op de ringpost bij Westenschouwen echter ruim 2100 pimpelmezen gevangen, nadat zich een invasie uit de Baltische staten voordeed (Oskam et al., 2009). Op Voorne worden weinig pimpelmezen gevangen, ook niet in invasiejaren. Kennelijk mijdt deze soort ook dan ons eiland. De wel gevangen mezen betreffen vermoedelijk standvogels. Wel moet worden vermeld dat er op de vinkenbaan met lokmiddelen wordt gewerkt, zoals onder andere vogelgeluiden. Wellicht dat in de toekomst vogelgeluiden bij ons extra vangsten kunnen opleveren.

Van het totaal aantal op het Parnassiavlak teruggevangen vogels ging het bij de tiftjaf om 54 exemplaren (24%), bij de zwartkop ging het om slechts 13 terugvangsten (7%), bij de goudvink betrof het 44 terugvangsten (31%) en bij de roodborst 20 terugvangsten (14%). Over de gehele verslagperiode werd 21% van de vogels teruggevangen. Met andere woorden: een vijfde deel van de ooit een keer geringde vogels belandde uiteindelijk wederom een of meerdere keren in de netten van onze ringgroep, voorwaar een aanzienlijk percentage!

Opvallend is verder het geringe aantal terugmeldingen uit het buitenland. Op het eerste

gezicht zou je verwachten dat veel meer vogels uit veel meer landen zouden worden teruggemeld. Dat is niet het geval. Bekend is dat uit de landelijke cijfers blijkt dat slechts 1% van alle geringde vogels wordt teruggemeld. Met drie meldingen uit België, één uit Frankrijk en één uit Groot-Brittannië, worden zwartkoppen nog het meest teruggemeld. Merel, heggenmus en kleine karekiet completeren het beeld.

Het landelijk beeld bevestigt dat zwartkoppen veelvuldig in Nederland worden geringd en met regelmaat worden teruggemeld. Meldingen komen vooral terug uit Duitsland (die met name langs de kust worden teruggemeld), maar ook uit Engeland, Frankrijk, Spanje, Marokko en Noorwegen (Op het Vinkentouw nr. 129). De op Voorne geringde zwartkoppen zijn vermoedelijk op weg geweest naar het diepere zuiden om daar te overwinteren dan wel naar Engeland, waar de zwartkoppen in toenemende mate overwinteren. Bekend is dat zelfs de populatie uit Oostenrijk in Engeland gaat overwinteren. Duitse vogels zijn opmerkelijk genoeg niet op Voorne gevangen, terwijl juist deze vogels via Nederland naar Engeland doortrekken.

Opvallend was dat de vangkans van de fitis in het voorjaar groter was dan in het najaar. Dit ondanks het feit dat het een algemene broedvogel is voor het Voornes Duin. Een reden zou kunnen zijn, dat de meeste fitissen al bij de eerste ringbeurt in augustus nagenoeg niet meer in ons gebied aanwezig zijn. Vermoedelijk vertekent dit de resultaten van de in totaal gevangen fitissen in substantiële mate. Overwogen kan worden in de komende jaren ook in juli en vroeger in augustus te ringen, dat zou het beeld kunnen completeren.

Bijzondere vangsten waren er ook in deze verslagperiode. Wat te denken bijvoorbeeld van een ijsvogel in de netten of een bosuil? Machtig mooi om te zien natuurlijk. Ook de vangsten van fluitser, sperwer en cetti's zanger spreken tot de verbeelding. De vangsten van ijsvogel en cetti's zanger illustreert tevens de ontwikkeling van de broedvogelstand op de zuidoever van het Oostvoornse Meer, waar beide soorten zijn gaan broeden.

Voor het volledige verslag "Ringverslag Parnassiavlak 2009 t/m 2013" wordt verwezen naar de website van de KNNV afdeling Voorne.

Literatuur:

Van der Heiden A. (1999). Overzicht van 12 jaar vogels ringen op het Groene Strand bij Oostvoorne. Brielle. KNNV afdeling Voorne.

Van der Heiden A. (2008). Parnassiavlak Verslag van 9 jaar ringonderzoek 2000 t/m 2008. Brielle. KNNV afdeling Voorne.

Oskam C., van Ree T. en Schildwacht M. (2011). Jaarverslag 2010 vinkenbaan Westenschouwen. Sterna 56 (1): 14-17.

Oskam C., van Ree T. en Schildwacht M. (2010). Jaarverslag 2009 vinkenbaan Westenschouwen. Sterna 55 (2): 58-61.

Terugmeldingen (2013). Op het Vinkentouw (129): 34-38. Juni 2013. Vogeltrekstation Wageningen.

www.vogeltrekstation.nl/resultaten/cijfers.

Geringde brandganzen op de Zuid-Hollandse eilanden

door Theo Briggeman

Inleiding

In het winterhalfjaar is de brandgans op Voorne-Putten, Goeree-Overflakkee en de Hoeksche Waard een markante verschijning. Deze zwart witte gans doet dan onze eilanden in grote getale aan. Sinds 1991 is de brandgans daarnaast ook een broedvogel geworden en explosief in aantal toegenomen.

Brandganzen zijn door de jaren heen onderwerp van intensief wetenschappelijk onderzoek, zowel als het gaat om hun trekgedrag als hun broedbiologie. Vier kleurringprojecten werden opgezet om de ganzen vanuit hun broedgebieden naar hun overwinteringsgebieden op het Europese vasteland te kunnen volgen. Op de Hellegatsplaten, hier bevindt zich één van de grootste broedpopulaties van ons land, werden in 2004 en 2005 grote aantallen vogels gevangen en van een kleurring voorzien. Datzelfde gebeurde in 2007 op de Krammerse Slikken, waar in de zomermaanden ruiende brandjes werden geringd.

Sinds de Kerstdagen van 2005 ben ik de geringde brandganzen op onze eilanden intensiever gaan volgen. In deze bijdrage wordt verslag gedaan van het aflezen van deze kleurringen en de resultaten die dat oplevert.

Om welke populaties gaat het?

De op het Europese vasteland overwinterende brandganzen zijn sinds 1979 in Nederland, Duitsland, Zweden en Rusland van meer dan 8000 kleurringen voorzien. De ganzen kregen kleurringen aan beide poten, met op beide ringen een inscriptie in letters en/of cijfers. De inscripties zijn met een goede telescoop (40-60x vergroting) op een afstand van 200-300 meter goed af te lezen. De afgelezen kleur/inscriptie combinaties worden via de website www.geese.org teruggemeld aan de verschillende onderzoeksprojecten. Volgens de Vogelbalans 2013 overwinteren er de laatste jaren circa 721.000 brandganzen in ons land en is dit aantal nog steeds groeiende. Deze toename bedraagt sinds 1980 zo'n 8-9% per jaar. De groei is de laatste jaren wel aan het afvlakken.

De Nederlandse ganzen zijn onder meer afkomstig van de broedgebieden aan de baai van Kolokolkova (een arctisch gebied in het noorden van Europees Rusland), het Zweedse eiland Gotland in de Oostzee en de Nederlandse populatie van de Hellegatsplaten op Goeree-Overflakkee. De Russische ganzen worden al vanaf 1979 gevolgd, de Zweedse vogels vanaf 1984 en de Nederlandse vogels vanaf 2004. Sinds een aantal jaren weten we tot slot dat een klein deel van de ganzen afkomstig is van de broedpopulatie van de Oslofjord (Noorwegen).

Broedpopulaties in de Delta

Het grootste deel van de brandganzen in de Delta broedt op de Hellegatsplaten en de Slijkplaat. Zij broeden verder in kleine aantallen op onder meer de Beningerslikken, de Scheelhoek en het Quackgors. Op de Hellegatsplaten vestigde de soort zich al in 1991, maar nam het aantal na de eeuwwisseling fors toe (Ouweneel, 2001). In 2005 werden hier al 536 nesten geteld, en op de nabijgelegen "De Banaan" nog eens 375 (geese.org, 2014).

Zelf ringen aflezen

Sinds de winter van 2005 ben ik zelf ringen gaan aflezen. In eerste instantie nog op incidentele basis, maar al ras bleek dat het aflezen van ringen ook verslavend kan werken. Samen met mijn Leidse vogelvriend Dick Harms reis ik de laatste jaren elke maand wel een of meerdere dagen de Zuid-Hollandse eilanden rond om ringen af te lezen. Dat kan tot vele tientallen afgelezen ringen op een dag leiden, maar soms ook tot hevige frustraties als we maar een paar ringen op een dag aflezen, als gevolg van slechte weersomstandigheden of gewoon omdat ze er niet zijn. Eén enkele keer overkwam het ons zelfs dat we een hele dag de eilanden rondgingen zonder ook maar één geringde brandgans te zien.

Thuis gekomen voeren we de ringcombinaties vaak diezelfde dag nog op de website in, soms

ook later als drukke werkzaamheden dat even niet toelaten. Daarnaast wisselt een landelijk gezelschap van fanatieke ganzenkijkers door middel van de digitale nieuwsbrief "Nieuws van de velden" frequent de afgelezen ringgegevens en andere ringwetenswaardigheden uit. Een drietal vogelaars van onze afdeling is tot dit selecte gezelschap toegeelaten.

Sinds de Kerst van 2005 heb ik tot nu toe ruim 1100 ringen kunnen aflezen en teruggemeld. Dat levert een aardig inzicht op in het leven van de brandjes die als wintergast onze eilanden aandoen, dan wel hier geboren worden. Hieronder een overzicht van een aantal in het oog springende resultaten.

De overwinteringsgebieden op de Zuid-Hollandse eilanden

Door het alleen al volgen van de geringde ganzen ontstaat door de jaren heen een goed beeld van de belangrijkste gebieden die in het winterhalfjaar worden bezocht. Op Voorne-Putten zijn de belangrijkste gebieden gelegen in de graslandpolders van Biert, Simonshaven en de Beningerslikken (Putten) en de Polder Strype (Voorne). Op Goeree-Overflakkee doen de vogels vooral de gorzen bij het Haringvliet aan, speciaal die van Den Bommel, Stad aan het Haringvliet en de Westplaat. Ook op de Slikken van Flakkee, de Koude Hoek, Melissant, de Scheelhoek (Zuiderdiep) en de polder de Oude Oosthoek komen grote groepen brandganzen foerageren. In de Hoeksche Waard zijn vooral het Oude Land van Strijen, de Sint Antoniepolder, de gorzen aan het Hollands Diep en de Korendijksche Slikken bekende pleisterplaatsen. De ganzen foerageren doorgaans op grasland, zowel op de gorzen als in de polders zelf. Zodra het gaat sneeuwen of er door de vorst niet langer op gras gevoeragerd kan worden, stappen ze over op akkerland waar op oogstresten van bijvoorbeeld suikerbieten wordt gevoeragerd.

Nationaliteiten

De brandganzen op de Zuid-Hollandse eilanden komen zowel uit Gotland, de baai van Kolokolkova als Nederland. De Nederlandse ganzen zijn niet alleen afkomstig van de nabijgelegen broedpopulatie op de Hellegatsplaten, maar bijvoorbeeld ook uit Friesland. Op alle drie de eilanden blijken deze nationaliteiten in de winter ook te mengen. Russische, Zweedse en Nederlandse ganzen grazen gezamenlijk onze polders af. Vaak gebeurt dat overigens samen met groepen kolganzen, grauwe ganzen en Canadese ganzen. In menige groep brandganzen is met enig geduld ook nog een roodhalsgans te ontwaren.

Brandgans

Interessant was de vraag of de in Nederland geboren brandganzen zich na de winter ook naar het buitenland zouden verplaatsen. Inmiddels is duidelijk geworden dat van de in het Deltagebied geboren jongen 30% van de mannetjes zich in de grote Russische populatie vestigt. Dat heeft waarschijnlijk vooral te maken met een tekort aan mannetjes in Rusland, die wordt aangevuld met Nederlandse vogels. Broedende vogels zijn tot nu toe niet aangetoond (Vogelbalans, 2013).

Opvallend was ook de ontdekking van een Noorse trekroute. Op 28 december 2008 ontdekten Dick Harms en ik ganzen op de Stadse Gorzen (Stad aan het Haringvliet) met voor ons

tot dan toe onbekend grijze ringen met zwarte inscripties. Bij navraag deelden Nederlandse wetenschappers ons in eerste instantie nog mede dat het waarschijnlijk om ontsnapte vogels zou gaan, maar al snel werd duidelijk dat het ging om Noorse vogels, afkomstig uit de broedpopulatie van het Oslofjord. Uit contacten met de Noorse onderzoeker Kjell Isaksen blijkt dat de vogels 's zomers in Noorwegen broeden en in de winter naar Nederland trekken, waar ze vooral op de Waddeneilanden en in de Delta verblijven. In de winter van 2008-2009 werden er 34 Noorse ganzen in ons land gezien, waarvan er 25 de daaropvolgende zomer in Oslo broedden (Briggeman, 2009). Voor zover bekend werden de eerste twee Noorse vogels in Nederland op 6 november 2008 door Cor van Aart op de Stadse Gorzen waargenomen. Daarna worden er jaarlijks Oslose ganzen op onze eilanden waargenomen. In de winter van 2013-2014 alleen al nam Cor van Aart er 14 waar (schriftelijke mededeling d.d. 23 september 2014). Noorse brandganzen worden sinds 2008 in de polders Biert/Simonshaven, Stadse Gorzen, Bommelse Gorzen, polder Oude Oostdijk, polder Melissant, de Westerse Laagjes en Sint Anthoniepolder gezien. De ganzen foerageerden ook hier op binnenvliegende graslanden en/of buitendijkse gorzen. Met name op de Stadse Gorzen worden met enige regelmaat Noorse brandjes gezien.

In augustus 2013 bezocht ik de populatie in hun broedgebied, waar ze tot midden in het centrum van Oslo op eilandjes in de fjord bleken te broeden. Wel een heel ander biotoop dan ze 's winters op onze eilanden aandoen!

Uit afgelezen ringen bleek dat ook de Noorse vogels zich in de winter op onze eilanden mengen met zowel Russische, Zweedse als Nederlandse broedvogels. Ook dat roept natuurlijk de vraag op of Noorse vogels zich in de broedgebieden met deze drie populaties mengen. Tot nu toe zijn daar nog geen aanwijzingen voor gevonden.

Demografie

Door individueel geringde ganzen jarenlang te volgen, ontstaat een database met veel demografische gegevens. Zo wordt bijvoorbeeld duidelijk wat de overlevingskans is en kunnen ruimtelijke verspreiding en trekbewegingen worden gevolgd (van der Jeugd, 2010). Gebleken is bijvoorbeeld dat brandganzen in het voorjaar steeds later vertrekken. Sinds 1988 vertrekken zij zes weken later (Koffijberg e.a. 2010). Uit de verzamelde gegevens blijkt voorts dat brandganzen behoorlijk oud kunnen worden. Zo werd van de door mij afgelezen 540 individuele ganzen de vogel met de code W1R5 bijvoorbeeld in 1988 op Naersholmen in Gotland geboren en op 13 juli van dat jaar geringd. Nagenoeg jaarlijks werd de vogel vervolgens teruggemeld, tot op 19 juli 2012. Daarna kwamen er geen meldingen meer binnen. Aangenomen mag worden dat deze vogel dus bijna 24 jaar oud is geworden, bepaald geen uitzondering. De oudste vogel in mijn database betreft een op 12 april 1979 in Sleeswijk-Holstein geringd vrouwtje, dat door mijzelf op 4 januari 2012 voor het laatst werd teruggezien op de Stadse Gorzen op Flakkee. Zij bereikte dus waarschijnlijk de respectabele leeftijd van bijna 33 jaar.

Trekroute

Door het aflezen van ringen kan de trekroute van een individuele gans ook in kaart worden gebracht. Laten we bijvoorbeeld eens kijken naar het brandje geringd met de code W1R5. Het betreft een vrouwtje dat op 13 juli 1988 op het schiereiland Naersholmen op Gotland (Zweden) werd geringd. In oktober van dat jaar verscheen zij bij Anjum in Friesland en een maand later op Schiermonnikoog. In mei 1989 was ze weer terug op Gotland. In oktober 1989 werd ze weer op Schiermonnikoog waargenomen, en in april 1990 weer op Gotland. Dat jaarlijkse ritme hield ze vol tot de winter van 1990-1991, toen ze via Schiermonnikoog besloot naar het Zuiderdiep bij Steldendam te vliegen, waar ze in oktober arriveerde. Daar bleef ze tot maart 1991, vanwaar ze naar Sleeswijk-Holstein vloog. Die zomer werd ze niet in Zweden gezien, ze werd pas weer in oktober erop volgend bij Anjum gezien. De jaren erna werd ze in de zomer weer op Gotland gespot en bracht ze de winter weer in het noorden van Nederland door. Dit patroon herhaalde zich jaar in, jaar uit. In de winter vertoefde ze soms ook in Brabant, en in

2009 en 2010 deed ze plotseling de graslandpolders van Putten aan. Op 19 april 2012 werd ze voor het laatst uit de Banckspolder op Schier gemeld, kennelijk op weg naar Gotland. Daarna werd ze niet meer gespot. Door de jaren heen werd ze 170 keer door een waarnemer gezien. Een graag geziene gans dus!

Slotwoord

In dit artikel is een korte indruk gegeven van de wijze waarop ik een bijdrage lever aan het ringonderzoek aan brandganzen, meer in het bijzonder op de Zuid-Hollandse eilanden. Door het volgen van individuele ganzen ontstaat een beter inzicht in de ruimtelijke spreiding van deze ganzen, maar bijvoorbeeld ook kennis over ouderdom, gezinssamenstelling en broedsresultaat. Moderne onderzoeksmethoden hebben inmiddels hun intrede gedaan. Ganzen worden bijvoorbeeld voorzien van loggers en zenders, waardoor een vogel van minuut tot minuut tussen winterverblijf en broedgebied gevolgd kan worden.

Door het combineren van verschillende onderzoeksmethoden wordt steeds meer inzicht verkregen in de trekbewegingen van brandganzen. Uit ringonderzoek is duidelijk geworden dat brandganzen de laatste jaren tijdens de voorjaartrek in één keer via de Waddeneilanden naar hun Russische broedgebieden trekken, zonder daarbij Gotland of de baltische gebieden nog aan te doen (Ebbinge, 2010). Ringonderzoek blijft echter belangrijk. Gegevens over bijvoorbeeld ouderdom van ganzen kunnen alleen op deze wijze worden verzameld.

Literatuur:

- Briggeman, Th.M. (2009). Noorse brandganzen in onze regio. In de Branding (4): 14-15.
- Ebbinge, B., van der Jeugd H, Müskens G. & Voslamber B. (2010). Kleurring- en Halsbandprogramma's bij ganzen. De Levende Natuur 111 (1): 36-39.
- Koffijberg, K. e.a. (2010). Doortrekkende en overwinterende ganzen in Nederland. De Levende Natuur 111 (1): 3-9.
- Ouweneel, G.L. (2001). Snelle groei van de broedpopulatie Brandganzen *Branta leucopsis* in het Deltagebied. Limosa 74: 137-146.
- Pouw, A., Jeugd van der H. & Eichhorn G. (2005). Broedbiologie van Brandganzen *Branta leucopsis* op de Hellegatsplaten. Heteren, Vogelstrekstation.
- Jeugd van der , H.P. (2008). Brandganzen *Branta leucopsis* op de Hellegatsplaten en Krammerse Slikken in 2006 en 2007. Wageningen, Vogelstrekstation. Vogelbalans 2013, Thema Ganzen. Nijmegen. Sovon Vogelonderzoek Nederland.
- www.geese.org.

HEERLIJK UITWAAIEN AAN DE KUST

Natuur bij u in de buurt

Zuid-Hollands Landschap

www.zhl.nl

Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging afd. Voorne

Ledenadministratie : Marianne op den Dries, Witte de Withplein 5, 3223 SM Hellevoetsluis

☎ 0181 – 318 329 ✉ ledenadministratie@voorne.knnv.nl

In de BRANDING

tijdschrift van de KNNV afdeling Voorne

In de BRANDING bevat mededelingen van de KNNV afd. Voorne en verschijnt viermaal per jaar:
1 februari, 1 mei, 1 september en 15 november.

Kopij inleveren bij Tom van Wanum in Word formaat & foto's separaat naar e-mail: tomvanwanum@xs4all.nl
Inleveren vóór 1 januari, 1 april, 1 augustus en 15 oktober

Redactie:

Tom van Wanum, Theo Briggeman, Jan Alewijn Dijkhuizen, John van der Knaap, Marianne op den Dries, Peter Vermaas

Lidmaatschap en contributie:

Jaarcontributie 2014

met automatische incasso: € 32,50

huisgenootleden: € 9,25

jeugdleden (tot 26 jaar): € 15,00

Bank: Triodos rekening nummer: NL18 TRIO 0254 6500 31, t.n.v. KNNV afd. Voorne te Hellevoetsluis.

Opzeggen lidmaatschap: Altijd twee maanden voor het einde van het verenigingsjaar, dat is dus vóór 1 november.

Bestuur:

Voorzitter	Theo Briggeman	voorzitter@voorne.knnv.nl	0180-620 594
Secretaris	Jan Alewijn Dijkhuizen	secretaris@voorne.knnv.nl	0181-484 098
	Officiële stukken, verzoeken aan werkgroepen etc. naar het adres: Duinstraat 16, 3235 NK Rockanje		
Penningmeester	Marianne op den Dries	penningmeester@voorne.knnv.nl	0181-318 329
Natuurhistorisch secretaris	Tom van Wanum	tomvanwanum@xs4all.nl	0181-625 538
Ledenadministratie	Marianne op den Dries	ledenadministratie@voorne.knnv.nl	0181-318 329
	Nieuwe leden, adreswijzigingen en alle andere ledenmutaties naar het adres: Witte de Withplein 5, 3223 SM Hellevoetsluis		
Leden	Erik Ketting	e.ketting6@upcmail.nl	0181-632 086
	Katie van der Wende	kvdwende@hotmail.com	0187-684 079
PR aanspreekpunt	Hans op den Dries	lunde06540@upcmail.nl	0181-318 329
Internet site KNNV afd. Voorne	http://www.knnv.nl/voorne		
Webmaster	John van der Knaap	webmaster@voorne.knnv.nl	0187-470047

Werkgroepen:

Paddenstoelen	Eline Vis	vis1@chello.nl	0181-483 091
Planten	Theo Hagendoorn	hagendt@bp.com	0181-404 362
Vlinders	Wim Prins	prinswn@gmail.com	0181-484 116
Vogels	Peter Vermaas	p.vermaas@gmail.com	0181-324 058
Zoogdieren	Jan Alewijn Dijkhuizen	janalewijn@dijkhuizen@kpnmail.nl	0181-484 098
Libellen	Hugo van der Slot	hugovanderslot@online.nl	0181-213 940

© KNNV afd. Voorne

voorpagina:

Hans op den Dries met een gevangen ijsvogel, foto Peter Vermaas

Wilt u alle foto's in kleur kunnen bekijken, lees dan "In de Branding" digitaal op onze website.

Het thema voor IdB nr. 1, 2015 is "Landgoederen".

Beste leden,

Het bestuur beschikt graag over uw correcte emailadres. Wij verzoeken u daarom wijzigingen via een mail door te geven aan: ledenadministratie@voorne.knnv.nl